

Friskolornas riksförbunds yttrande över förslag till Nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet 2023-2027

Förbundet har getts möjlighet att lämna synpunkter på ovanstående förslag och vill lämna följande yttrande.

Sammanfattning

Förbundet **tillstyrker med tvekan** förslaget till nationell digitaliseringsstrategi för skolväsendet och ställer sig bakom de mål och delmål som anges i strategin. Däremot måste digitaliseringsstrategin kompletteras med en handlingsplan som innehåller en tydlig ansvarsfördelning och där resurser också satsas på kompetensutveckling och en digital infrastruktur som underlättar för mindre skolhuvudmän att uppnå målen i strategin. Det är också viktigt att evidensbaserad forskning tas fram om hur digitala lärvärtyg bäst kan stötta elevers kunskapsutveckling. Det är därför tveksamt om den nationella digitaliseringsstrategin ska antas ensam utan en tillhörande handlingsplan som möter behoven av förtydliganden i strategin.

Övergripande synpunkter

Skolväsendet är i behov av en tydlig nationell digitaliseringsstrategi. Den inriktning på strategin som Skolverket föreslagit, dvs. de två huvudmålen Barn och elever utvecklar digital kompetens och Digitaliseringens möjligheter används inom skolväsendet, är väl valda. Likaså är de sju delmålen viktiga och förtydligar huvudmålen väl. Inte desto mindre saknas flera viktiga delar som måste komma på plats snarast för att digitaliseringsstrategin ska kunna tillämpas på alla nivåer inom skolväsendet.

Förbundet konstaterar att regeringen nyligen tydligt markerat att digitaliseringen i skolan "gått för långt" och för endast några dagar sedan uttryckte skolminister Lotta Edholm tillsammans med arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson i en debattartikel (Expressen 24 april 2023) följande:

”Men som en följd av digitaliseringsivern i skolan har det på senare år även handlat om att kompensera för den som inte har en egen skärm hemma. I modernitetens namn har allt digitalt ofta ansetts vara bra, oavsett innehåll. Den tiden är förbi. ... Vi behöver nu tänka om. Vi behöver gå tillbaka till skolans grunder. ... Skolan finns till för att lägga grunden för att kunna leva fritt som vuxen, inte för att barn ska få göra lite vad som passar eller blir enklast.”

Förbundet undrar om ministrarna i artikeln kan ha förväxlat hur digitaliseringen i skolan bör användas och hur barn och unga använder digitala verktyg på sin fritid? För det som artikeln beskriver är långt ifrån tanken på hur de digitala hjälpmedlen ska användas i skolan bland annat som ett verktyg för lärare så att de kan stötta elevernas kunskapsinhämtning utifrån de nationella kunskapskraven och målen för utbildningen. Det kan inte finnas någon som anser att eleverna ska ha möjlighet att använda TikTok och appar för privat bruk och nöje på lektionerna. Men det går inte att vrida klockan tillbaka och det kan heller inte anses vara lösningen för bättre kunskapsinhämtning att förbjuda eller ta bort digitala hjälpmedel från undervisningen – däremot måste de användas på ett sätt som är beforskat och som underlättar inläring och utveckling.

Det sagda illustrerar vikten av att en nationell digitaliseringsstrategi antas för att ge en tydlig struktur och inriktning för de övergripande mål som anges i förslaget till en sådan strategi. Digitalisering i skolan är inget självändamål, utan ska stötta elevernas kunskapsutveckling och öka deras digitala kompetens. Bruket av digitala verktyg ökar på alla nivåer både i omvärlden med AI och i skolväsendet, exempelvis genom den strävan som alla är överens om; ett införande av digitala nationella prov med central rättning.

En nationell digitaliseringsstrategi underlättar också de mål som finns i utbildningen om digital kompetens och förtydligar dessa. I dag anges i styrdokumentet att eleverna ska kunna orientera sig och agera i en komplex verkligheten med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Eleverna ska förstå hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik och utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt kunna värdera information. Därför måste vi ha en nationell digitaliseringsstrategi för att ligga i framkant för skolans utveckling och inte för att i efterhand försöka rätta till problem.

Med det sagt, finns svårigheter som inte alls adresseras tillräckligt tydligt i förslaget till digitaliseringsstrategi.

Viss forskning saknas

Det saknas evidensbaserad forskning för hur elever och lärare bäst ska kunna nyttja digitala läroverktyg för ökad kunskapsutveckling. Återigen; vi lever redan i en digitaliserad tillvaro och för de yngre generationerna är användandet av digitala medier en självklarhet. Men vi vet inte hur vi bäst ska använda de digitala läroverktygen så att kunskapsutvecklingen stötts. Det finns delade meningar inom forskningen kring hur bra digitaliseringen är för kunskapsutvecklingen, där norsk genomgång av tillgängliga studier visar att digitalisering i skolan har positiva, men små effekter på lärandet (se Swedish

Edtech Industrys remissvar). Samtidigt menar svenska forskare, t.ex. Torkel Klingberg, att vi saknar evidensbaserad forskning av hur digitaliseringen i svensk skola påverkar lärandet. Därför behövs studier av hur digitaliseringen bäst kan stötta kunskapsutvecklingen och hur den fungerat hittills, för att bättre kunna utvärdera den nationella digitaliseringsstrategin och analysera var problem kan uppstå så att strategin ytterligare ska kunna ta höjd för kunskapsutveckling. Den nationella digitaliseringsstrategin behöver ha ett långsiktigt fokus, men också kunna ändras i takt med nya rön och vad forskning och andra studier kommer fram till.

Ansvarsfördelning och roller

En annan brist är att det saknas en tydlig ansvarsfördelning i strategin. Vem ansvarar för vad? En nationell handlingsplan behöver därför komplettera strategin, där ansvarsfördelning och resursfördelning tydliggörs. Strategin ensam kommer inte att kunna fungera i dagsläget. Det är framför allt skolhuvudmännen som ska genomföra strategin, men skolhuvudmännen har helt olika förutsättningar för att kunna göra det. Storleken på huvudmännen skiljer sig markant åt mellan exempelvis Stockholms stad, AcadeMedia AB, Gagnefs kommun och Byskolan Blenda. Det tar förslaget till strategin ingen hänsyn till, men det kommer att påverka hur väl den genomförs hos de olika huvudmännen. Det riskerar att bidra till minskad likvärdighet mellan eleverna, tvärtemot målen. Här krävs alltså en handlingsplan som stöttar alla skolhuvudmän efter behov och där staten tar ett tydligt ansvar för vissa delar, liksom resurssätter genomförandet av strategin.

Det är därför bra att Skolverket föreslår att det tas fram både en implementeringsplan och en konkret handlingsplan, där huvudmål och delmål bryts ned i tydligare och mätbara mål och aktiviteter.

Digital infrastruktur

Det krävs exempelvis en väl genomarbetad infrastruktur med standarder som alla huvudmän ska kunna använda. Det är också nödvändigt inför ett genomförande av digitala nationella prov. Digitaliseringsstrategin kommer inte att kunna genomföras utan en sådan infrastruktur som skolhuvudmännen kan använda sig av.

Digital kompetensutveckling

Idag saknas tydligt utformade möjligheter till kompetensutveckling för lärare i digitaliseringsfrågor. Eftersom strategin förutsätter digital kompetens på alla nivåer; huvudmän, rektorer och lärare, måste också dessa få stöd i att fortbilda sig så att det går att möta de krav som strategin ställer på huvudmännen och deras personal. I ett läge där eleverna kan mer om de digitala medierna än undervisande personal, fungerar inte strategin. Det är därför av största vikt att den digitala kompetensen hos framför allt lärarna kan ökas.

Hur välja de bästa lärverktygen?

En annan svårighet som också har att göra med digital kompetens hos lärarna är att kunna välja rätt digitala lärverktyg. Det finns idag en marknad med mycket bra digitala läromedel som stöttar elevernas kunskapsutveckling och som väl svarar mot

kunskapskriterierna i läroplanerna. Men hur kan man säkra att läromedlen verkligen håller den kvalitet som krävs? Även här krävs kompetensutveckling hos personalen så att dessa kan göra välgrundade val utifrån forskning och beprövad erfarenhet. Hur kan de valen stöttas, utan att det samtidigt införs "censurering" eller oönskad kontroll?

Sammanfattningsvis anser förbundet att den nationella digitaliseringsstrategin är bra med väl valda mål, men att dessa måste kompletteras med en handlingsplan som förtydligar ansvar, roller, resursfördelning och bryter ned huvudmålen till utvärderings- och mätbara delmål. Förbundet anser också att det är av vikt att resultat av befintliga forskningsstudier tas fram, samt att ny forskning på vad som faktiskt stöttar elevers kunskapsutveckling med digital teknik kommer till stånd.

För Friskolornas riksförbund

Ulla Hamilton
VD

Gudrun Rendling
förbundsjurist